

стратегії ринку, здійснення договірної процесу на обслуговування, визначення рівня фінансових ресурсів для реалізації стратегії.

Розроблена стратегія діяльності турфірми і система маркетингу турпродукту є основою для здійснення процесу формування і реалізації турпродукту з урахуванням умов і особливостей реалізації цього процесу. Модель формування і реалізації турпродукту включає наступні блоки: формування і узгодженість інтересів учасників ринку турпослуг, формування комплексу послуг, здійснення договірної процесу, виконання договірних обов'язків, проведення аналізу якості надаваних послуг, аналіз витрат на обслуговування, аналіз ефективності туру.

Також важливим елементом у формуванні стратегії і маркетингу турфірми, формуванні і реалізації послуг відіграє інформаційна база, в якій наявні нормативно-правові акти, які регулюють ринкові відносини в галузі, є інформація про надавані послуги, про інтереси учасників ринку, про взаємодію суб'єктів у договірному процесі. На цій основі здійснюються господарські взаємовідносини суб'єктів ринку, а також діяльність фірми по реалізації сформованої стратегії: максимізація прибутку на основі узгодженої системи цін реалізації послуг, раціональності визначення витрат на формування турпродукту. [3; с. 87].

Оптимізація діяльності турфірми на ринку пов'язана з розробкою оптимальної стратегії, яка включає визначення оптимальної величини доходу і напрямків по формуванню знижок на ціну реалізації турпослуг, пов'язаних з розрахунком беззбитковості.

Туристичне підприємство повинно зробити вибір виду потреб, яку воно збирається задовольнити: узагальнені або специфічні потреби. В умовах ринку конкурентоспроможність підприємства буде забезпечуватися за рахунок більш якісного задоволення потреб покупців.

Висновки. З даного дослідження можна зробити висновок про вплив, який має на фірму середовище її перебування і як важливо його досліджувати і вивчати. Також видно, що добре викладена стратегія фірми сприяє її розвитку, бо саме на її основі підприємство вибудовує свою тактику на ринку. Стратегію потрібно узгоджувати з потребами фірми і зовнішнього середовища і вносити корективи, коли це потрібно.

Щодо маркетингу туристичної фірми, то його основним завданням є організація процесу вироблення і надання послуг, які є потрібні на ринку тепер і в майбутньому.

Література

1. Димитров С. Экономика и организация туризма / Димитров С ; [пер. с болг. Димитров С]. – М. : Прогресс, 1972. – 192с.
2. Котлер Ф. Основы маркетингу / Котлер Ф., Армстронг Г, Солндерс Дж. ; [пер з англ.] – [2-е євр. вид.]. – М.; СПб; К. : Вид. дом “Вільямс”, 1999. – 1152 с.
3. Липец Е. А. Best Eastern Hotels – новые возможности для маркетинга и продажи услуг отелей Украины на мировых рынках / Е. А. Липец // Гостиничный бизнес, – 2000. – № 2, – С. 40–42.
4. Мацола В. І. Скарби Карпат – на користь державі (з досвіду розвитку турист.-рекреац. галузі Закарпаття) / В. І. Мацола // Урядовий кур'єр. – 2000. – С. 10.
5. Формування стратегії сталого розвитку туризму і курортів в Україні : матеріали Всеукраїнського круглого столу : зб. наук. статей та виступів / [за заг. ред. О. І. Соколової]. – К. ; Сімферополь : СГТ, 2007. – 174 с.

Надійшла 01.10.2010

УДК 658

Н. І. ВЕРХОГЛЯДОВА, М. О. ТУРКО

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпропетровськ

СУТНІСТЬ ТА ПРИРОДА ВИНИКНЕННЯ РИЗИКУ

В статті проаналізовані та систематизовані різні підходи до тлумачення категорії «ризик». Виділені основні характеристики, які притаманні даній категорії, і запропоноване визначення ризику з їх урахуванням.

The different approaches to definition of «risk» category are examined and summarized in the article. The main characteristics of the risk are marked out. The definition taking the characteristics into account is proposed.

Ключові слова: ризик, характеристика, сутність, природа.

Вступ. Будь-яке підприємство здійснює діяльність в умовах зовнішнього середовища, що постійно змінюється і має свої економічні, соціальні, політичні, екологічні, культурні та інші особливості. Для підприємств будівельної галузі, окрім загальних умов існування, характерні свої специфічні риси, до яких слід віднести значну ресурсоемісність, чималу тривалість виробничого циклу, залежність від природно-кліматичних умов та велику кількість учасників реалізації інвестиційно-будівельних проектів. Усі ці особливості спричиняють виникнення багатьох видів ризиків, що можуть негативно вплинути на результати

виробничо-господарської діяльності.

Оскільки стабільний розвиток і досягнення високих економічних результатів є метою будь-якого підприємства, зокрема підприємств будівельної галузі, то для досягнення цієї мети постає необхідність створення системи управління ризиками, яка дозволить звести до мінімуму кількість виникаючих ризиків і ступінь їх негативних наслідків, і крім того, буде максимально враховувати особливості функціонування саме будівельного підприємства. Перш ніж виділити ризики, які притаманні будівельному сектору економіки необхідно визначити сутність поняття «ризик», його природу та причини його виникнення.

Основний розділ. Вважається, що термін походить від італійського «risico» або грецького «ῥίσικόν», що означає скеля. Ризикувати – від французького «risquer» або маневрувати між скель від італійського «risicare» [1]. Значення є символічним, оскільки в мореплавстві зіткнення корабля зі скелею сприймалося як найбільша небезпека, що могла призвести до небажаних наслідків різного ступеню, починаючи від пошкодження корабля, втрати вантажу, отже матеріальних втрат, закінчуючи смертю присутніх на судні.

Проблема ризику зустрічається в роботах багатьох зарубіжних вчених, таких як Альтін А.П., Балабанова І.Т., Бачкаї Т., Мессен Д., Мілль Дж., Сеніор Н.У., Шумпетер Й. та інших.

Британські економісти Мілль Дж. та Сеніор Н.У. є представниками класичної школи ризику. Вони розуміють ризик як математичне очікування втрат, які можуть трапитися в результаті обраного рішення, тобто збиток, який є здійсненням прийнятого рішення [2].

В роботі «Теорія економічного розвитку» австрійський вчений Шумпетер Й. стверджував, що підприємець є носієм ризику, оскільки є людиною, яка постійно перебуває у пошуку, використовує нововведення в виробництві та господарській діяльності. А «нововведення завжди пов'язано з ризиком» [3].

Представники неокласичної теорії підприємницького ризику угорські вчені Бачкаї Т. та Мессен Д. визначили сутність ризику «в можливості відхилення від мети, заради досягнення якої і було прийняте рішення» [4].

Російський економіст Альтін А.П. пропонує наступне визначення ризику: «ризик – це діяльність суб'єктів господарського життя, що пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої є можливість оцінити вірогідність досягнення бажаного результату, невдачі і відхилення від мети, що містяться в альтернативах, які вибираються» [5].

З точки зору російського науковця Балабанова І.Т. ризик є можливою небезпекою втрат, яка витікає із специфіки тих або інших явищ природи і видів діяльності людського суспільства [6].

Інший російський вчений Шишаков А. зауважує, що будь-яке бізнес-рішення пов'язано з ризиком. Ризик – загроза того, що яка-небудь подія або дія несприятливо вплине на можливості досягнення бажаного результату в бізнесі, реалізації цілі і/або стратегічних планів [7].

Серед українських вчених, дослідження яких пов'язані з проблемами ризику, можна відзначити Гранатурова В.М., Литовченко І.Б., Устенко О.Л., Харічкова С.К. та інших.

З точки зору Устенко О.Л. ризик розглядається як вірогідність втрати фінансових, матеріальних цінностей, товарних ресурсів в результаті діяльності, коли обстановка і умови проведення діяльності починають відрізнятися від передбачених планом та розрахунками [8].

Ризик є суб'єктивно-об'єктивною економічною категорією, яка має імовірний характер і характеризує невизначеність кінцевого результату діяльності внаслідок можливого впливу на нього низки об'єктивних та/або суб'єктивних факторів, які не враховуються при його плануванні [9]. Таке тлумачення наводять Гранатуров В.М., Литовченко І.Б., Харічков С.К.

Таким чином, всі вищезазначені трактування категорії «ризик» можна розділити на три основні групи, в кожній з яких автори роблять акцент на різних аспектах.

До першої групи відносяться тлумачення, які розкривають ризик як невизначеність; небезпеку; лихо, що виникає несподівано, яке складно передбачити та наслідки якого важко оцінити. Простежується об'єктивний характер ризику.

До другої групи відносяться ті визначення, в яких наголошується на людському факторі, тобто ті, що розкривають суб'єктивну сторону ризику. Мається на увазі, що здійснюючи господарську діяльність, суб'єкт стикається з альтернативами, а отже з вибором, і залежно від обраного варіанту отримує позитивний чи негативний результат.

В третю групу входять трактування, в яких акцент робиться як на суб'єктивній, так і на об'єктивній сторонах ризику. Ризик визначається як категорія, яка носить імовірнісний характер з огляду на невизначеність і конфліктність, якою характеризується здійснення господарської діяльності, і вимірюється відхиленням (позитивним або негативним) від запланованих показників. Автори наголошують на те, що ризик не існує сам по собі, а виникає у процесі господарювання.

Слід зазначити, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених проблемам ризиків, єдиного визначення цього поняття і досі немає. Інколи тлумачення взагалі протилежні одне одному. Це пов'язане з тим, що це явище складне та багатогранне.

Особливу увагу необхідно звернути на те, що ризик має об'єктивну і суб'єктивну сторони.

Об'єктивна сторона ризику обумовлена невизначеністю зовнішнього середовища по відношенню до

будівельного підприємства. Але оцінити невизначеність можна лише оцінивши її вплив на розвиток економічної ситуації шляхом визначення вірогідності виникнення тої чи іншої події. Тож можливість визначення вірогідності певних результатів, виникнення додаткового прибутку чи збитків, випадковий характер подій – все це об'єктивні характеристики ризикової ситуації. До кінця усунути невизначеність в діяльності будівельного підприємства неможливо у зв'язку з наявністю факторів, існування яких не залежить від дій підприємства. Реальні процеси перетворення економіки України, соціальні та політичні умови є факторами, під впливом яких підприємство має здійснювати свою діяльність і до яких має пристосовуватись.

Суб'єктивна сторона ризику обумовлена тим, що ризик реалізується через людину. Кожне окреме підприємство на практиці обирає ту чи іншу стратегію з ціллю досягнення основної мети підприємства, при цьому підприємство може ризикувати або навпаки намагатися уникати ризику. Оцінка ризикової ситуації, формування можливих результатів, визначення вірогідності настання певних подій і вибір одного рішення із багатьох можливих є індивідуальними для кожного підприємства.

На нашу думку, для більш повного розуміння категорії «ризик» необхідно виділити основні характеристики, які їй притаманні.

Під характеристиками будемо розуміти характерні особливості, які визначають сутність категорії.

Існування ризику безпосередньо пов'язано з невизначеністю. Можна вважати, що невизначеність є однією з основних характеристик ризику. Під невизначеністю слід розуміти не відсутність інформації взагалі, а її неповноту, недостатність при прийнятті рішення. Взагалі, невизначеність – широке поняття, яке відображає об'єктивну неможливість отримання абсолютного знання про внутрішні та зовнішні умови функціонування соціально-економічних систем, неоднозначність їх параметрів [10]. Для підприємства будівельної галузі, говорячи про невизначеність, як правило, говорять про непевність, неточність, неповноту інформації при реалізації інвестиційно-будівельного проекту.

До основних причин виникнення невизначеності відносяться наступні:

– Неповнота та недостатність інформації про економічні процеси, об'єкти, явища, про зовнішнє середовище будівельного підприємства взагалі.

– Випадковість події. Настання події є теоретично імовірним, але заздалегідь передбачити, чи здійсниться вона на практиці, а головне, коли саме і за яких умов вона трапиться, дуже складно. Наприклад, зміна попиту на продукцію будівельного підприємства, поломка обладнання та ін.

– Взаємодія і протидія. Будівельне підприємство є частиною економічної системи країни. Таким чином воно взаємодіє з багатьма іншими суб'єктами як даної системи, так і інших, вплив яких є неминучим. Тут маються на увазі як одиничні підприємства, так і цілі системи взагалі. У більш глобальному масштабі можна привести приклад зміни законодавства, політичного устрою, тощо. Якщо брати окремі підприємства, то прикладом може послугувати конфлікти між будівельною фірмою-замовником робіт та будівельною фірмою, що виконує роботи; порушення договірних зобов'язань і таке інше.

– Науково-технічний прогрес. Наукові відкриття та технологічні винаходи породжують невизначеність, так як точно прорахувати їх наслідки і вплив, як і економічний ефект, майже неможливо;

– Форс-мажорні випадки, тобто катастрофи, аварії, стихійні лиха, що можуть мати глобальні наслідки як для окремого підприємства, так і для системи взагалі.

В загальному розумінні фактори (осередки невизначеності), в залежність від яких потрапляє підприємство під час свого функціонування можна розділити на:

- зовнішні, безпосередньо не пов'язані з діяльністю підприємства;
- внутрішні, пов'язані з основною і допоміжною діяльністю підприємства.

Більш детально невизначеність можна розділити на наступні основні види, представлені на рис. 1

[11]:

Рис. 1. Види невизначеності

Невизначеність ризикової ситуації відображається у відсутності певності і однозначності, а також в незнанні достовірності. Але в силу об'єктивності і суб'єктивності впливу ризику, невизначеність зумовлює можливість отримання і негативних, і позитивних результатів.

Як правило, крім невизначеності серед основних характеристик ризику виділяють ще альтернативність та суперечливість (конфліктність) [12–14].

Під альтернативністю мається на увазі те, що в процесі здійснення будь-якої діяльності перед людиною постає необхідність робити вибір із декількох можливих варіантів, тобто передбачається альтернативність дій, що і обумовлює можливість ризику. Відсутність можливих варіацій поведінки і наявність лише одного можливого варіанту знімає питання про ризик. В загальних випадках вибір здійснюється на основі минулого досвіду та інтуїції, в більш складних – виникає необхідність використання спеціальних методик та методів. Діючи раціонально при виборі варіанту поведінки (стратегії) людина (підприємство) намагається досягти максимального ефекту при ресурсах, які є в наявності, та обмеженнях, які існують.

Під суперечливістю розуміють зіставлення об'єктивно існуючих ризикових ситуацій і суб'єктивну їх оцінку людиною чи групою людей. З одного боку, з врахуванням ризику людина (підприємство) для досягнення мети використовує найефективніші способи, що призводить до наукового та технічного прогресу, але, з іншого боку, оцінка ризикової ситуації носить суб'єктивний характер і вибір певного варіанту дій здійснюється в умовах неповної та неточної інформації.

На нашу думку, суперечливість не можна вважати основною характеристикою ризику, оскільки вона є не самостійно існуючою, а похідною від таких характеристик, як невизначеність та альтернативність, прояв певних граней яких і обумовлює конфліктну природу ризику.

Деякі автори, крім вищезазначених, виділяють такі характеристики ризику, як правомірність, результативність [15] та безпека, схильність до ризику, вразливість, взаємодія з іншими ризиками [16].

Правомірність ризику полягає в дотриманні певного механізму, який регулює правовий аспект його вияву. Критерієм обґрунтованості при цьому слугує законодавство та морально-етичні норми.

Результативність виявляється в потенційній можливості відхилень від очікуваного результату подій (негативних, нульових, позитивних).

З нашої точки зору доцільно об'єднати дві вищеприписані характеристики в одну, яка буде враховувати не просто потенційну можливість відхилень, а їх допустимі межі для кожного окремого підприємства, у тому числі з правової та морально-етичної точок зору.

Тож, пропонуємо включити до характеристик ризику таку, як прийнятність ризику. Під прийнятністю пропонуємо розуміти допустимі межі відхилення від запланованого підприємством результату, що виникає під впливом факторів ризику.

Небезпека є ключовою характеристикою ризику. Йдеться про потенційну загрозу виникнення збитку або відхилення від запланованого результату, що спровокована специфікою об'єкта ризику та особливостями ризикової ситуації. Під об'єктом ризику розуміється система, якою управляють в умовах невизначеності.

Характеристика “схильність до ризику” відображає «сферу поширення небезпеки», носієм якої є об'єкт ризику. Кількісно вона вимірюється як число об'єктів, яким може бути нанесений збиток при реалізації ризику.

Вразливість – це ступінь або інтенсивність виникнення збитку по відношенню до об'єкту, що розглядається, тобто наскільки сильною є досліджувана небезпека і вплив різноманітних факторів на величину ризику.

З нашої точки зору, запропонована автором характеристика “схильність до ризику” повинна бути розглянута як характеристика об'єкта, що досліджується, показуючи при цьому чи є об'єкт носієм ризику. А сам ризик вона характеризувати не може. Говорячи про вразливість, на нашу думку, вона є кількісним виміром раніше описаної характеристики “небезпека”, таким чином, теж не повинна розглядатися як окрема характеристика ризику.

Під ступенем взаємодії ризиків розуміється те, що наявність одного ризику обумовлює можливість виникнення інших ризиків. Ця характеристика передбачає необхідність розгляду не одного окремого ризику, а цілої групи ризиків, які можуть виникати одночасно чи обумовлювати один одного.

Таким чином, ми бачимо, що ризик характеризується різноманітними аспектами, основні з яких зібрані у таблиці 1, де зазначені назви характеристик, стислий опис, а також приклади прояву на підприємствах будівельної галузі.

Таблиця 1

Основні характеристики, притаманні категорії «ризик»

Назва характеристики	Опис характеристики	Приклади прояву характеристики на підприємствах будівельної галузі
Невизначеність	об'єктивна неможливість отримання абсолютного знання про внутрішні та зовнішні умови функціонування соціально-економічних систем, неоднозначність їх параметрів	відсутність повної, точної інформації про зовнішнє середовище при реалізації інвестиційно-будівельних проектів будівельною компанією;

Назва характеристики	Опис характеристики	Приклади прояву характеристики на підприємствах будівельної галузі
Альтернативність	наявність декількох варіантів поведінки, при виборі яких результативність різна	будівельне підприємство обирає підрядний, господарський чи змішаний спосіб будівництва; будівельне підприємство обирає страхування; самострахування; диверсифікацію ті інше як спосіб мінімізації ризиків
Прийнятність	допустимі межі відхилення від запланованого підприємством результату, що виникає під впливом факторів ризику	перевищення запланованого строку одного з етапів будівельно-монтажних робіт під впливом погодних умов (напр., температура, опади, вологість та ін.) може призвести до зсуву часових рамок реалізації проекту взагалі
Небезпека	потенційна загроза виникнення збитку або відхилення від запланованого результату, що спровокована специфікою об'єкта ризику та особливостями ризикової ситуації	відхилення від запланованого графіку будівельних робіт в наслідок збою постачання будівельних матеріалів
Взаємодія з іншими ризиками	наявність одного ризику обумовлює можливість виникнення інших ризиків	помилки при проектуванні будинку можуть призвести до катастрофічних наслідків, аж до руйнування частини або взагалі цілої будівлі, виникнення вибухів, пожеж, що в свою чергу може призвести до травмування і смерті людей, порушення роботи комунікацій у цілому районі і таке інше; невчасне закінчення житлового будинку будівельним підприємством, що виконує роботи, призводить до затримки повернення своїх коштів інвесторами, виникнення додаткових витрат як у виконавця робіт, інвестора, так і у осіб, які мали оселитися у житловому будинку

Висновки. Враховуючи всі вищеперераховані особливості ризику, пропонуємо наступне визначення цього поняття, яке, з нашої точки зору, найбільш повно розкриває його сутність. Ризик є об'єктивно-суб'єктивною категорією, що характеризується невизначеністю, альтернативністю, прийнятністю, небезпекою та взаємодією з іншими ризиками.

Тож, ризики є об'єктивно неминучим елементом здійснення господарської діяльності будівельним підприємством з огляду на конфліктність та невизначеність як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ. Різноманітність ризиків, виникаючих в процесі функціонування будівельного підприємства, дуже велика. Їх класифікація та механізм управління з врахуванням особливостей функціонування підприємств будівельної галузі за реальних умов економіки України є актуальною темою для дослідження у майбутньому.

Література

1. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / Фасмер М. – [1-е изд.]. – М., 1964.
2. Севрук В. Т. Банковские риски / Севрук В. Т. М. : Дело ЛТД, 1996. – 72 с.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Шумпетер Й. – М. : Прогресс, 1982. – 401 с.
4. Кайгородова М. А. Управление рисками инвестиционно-строительной деятельности в агропромышленном регионе : [монография] / М. А. Кайгородова, Л. А. Корниенко. – Новосибирск, 2007.
5. Альгин А. П. Грани экономического риска / Альгин А. П. – М. : Знание, 1994. – 64 с.
6. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / Балабанов И. Т. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
7. Шишаков А. Построение корпоративной системы управления на предприятии / А. Шишаков // Управление финансовыми рисками и страхование. – М. : ЗАО «Марш-страховые брокеры», Марш. Инк., 2005.
8. Устенко О. Л. Теория экономического риска / Устенко О. Л. – К., 1997. – С. 31.
9. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки : [монографія] / Гранатуров В. М., Литовченко І. Б., Харічков С. К. ; за наук. ред. В.М. Гранатурова. – Одеса : ІПРЕЕД, 2003. – С. 104–105.
10. Сорока П. М. Економічні та фінансові ризики : [навч. посіб. для дистанційного навчання] / П. М. Сорока, Б. П. Сорока ; за наук. ред. О. Д. Гудзинського. – К. : Університет «Україна», 2006. – 266 с.
11. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций / Шапкин А. С. – [2-е изд.]. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2003. – 544 с.
12. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : [монографія] / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
13. Рыхтикова Н. А. Анализ и управление рисками организаций : [учеб. пособие.] / Рыхтикова Н. А. – М. : ФОРУМ, 2007. – 240 с.
14. Glyn A. Holton. Defining risk//Financial Analysts Journal, CFA Institute. 2004, Vol.60.N.6. – P.19-25.
15. Лук'янова В. В. Економічний ризик : [навч. посіб.] / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач Т.В – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.

16. Чернова Г. В. Управление рисками : [учеб. пособие] / Г. В. Чернова, А. А. Кудрявцева. – М. : Проспект, 2008. – 158 с.

Надійшла 01.10.2010

УДК 658:330.131.7

Н. А. СИРОЧУК

Європейський університет, Рівненська філія

РИЗИК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті визначено зміст економічної категорії „економічний ризик”, узагальнено і удосконалено класифікацію ризиків, визначено нові види ризиків, залежно від співвідношення можливих втрат, виграшу і їх ймовірностей.

The article defines the essence of economic categories "economic risk", generalized and improved the classification of risks, identified new types of risks, depending on the ratio of possible losses, winning and their probabilities.

Ключові слова: економічний ризик, ознаки ризику, види ризику, можливі втрати і виграш.

Вступ. Діяльність будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності так чи інакше пов'язана з ризиком. Так у Господарському Кодексі України, ст.42. зазначено, що підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1, с. 35]. Тобто ризик є однією з характерних ознак підприємництва. В умовах політичної та економічної нестабільності вплив ризику значно зростає. В сучасних умовах розвитку економіки України проблема управління ризиками дуже актуальна, що підтверджується даними про зростання збитковості підприємств різних галузей промисловості [2, с. 6]. Та перед тим як переходити до аналізу ризику і методів управління ним необхідно спочатку з'ясувати сутність поняття ризику взагалі і економічного ризику зокрема. В Україні питання ризику розглядаються у працях таких вчених, як В.В. Вітлінський, П.І. Верченко, В.В. Лук'янова, Т.В. Головач, В.М. Кочетков, Н.А. Шипова, Л.І. Донець, С.М. Ілляшенко, І.Ю. Івченко, О.І. Ястремський, Н.І. Машина, М.М. Клименюк тощо.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення поглядів провідних вчених на визначення категорії економічного ризику та класифікацію ризиків, виявлення та усунення неточностей і суперечностей і формування власного авторського бачення.

Результати дослідження. В економічній літературі спостерігається неоднозначність у трактуванні рис, властивостей і елементів ризику, у розумінні його змісту, співвідношення об'єктивних і суб'єктивних сторін [5, с. 6]. Підходи до визначення ризику надані в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення ризику

Автори	Визначення ризику
Донець Л.І.	Небезпека втрати ресурсів чи недоотримання доходів порівняно з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів [2, с. 7].
Ілляшенко С.М.	Загроза втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або додаткових витрат у результаті здійснення конкретних видів діяльності [3, с. 10].
Ястремський О.І.	Об'єктивний фактор, органічно пов'язаний з фундаментальними інституціями сучасного суспільства [4, с. 12]
Кочетков В.М., Шипова Н.А.	Вартісне вираження імовірнісної події, що призводить до втрат [5, с. 5]
Лук'янова В.В., Головач Т.В.	Об'єктивно-суб'єктивна категорія, пов'язана з подоланням невизначеності, випадковості, конфліктності в ситуації неминучого вибору, що відображає ступінь досягнення суб'єктом очікуваного результату [6, с. 22].
Івченко І.Ю.	Подія, яка може відбутися чи не відбутися і спрямована на привабливу мету, досягнення якої пов'язане з елементами небезпеки, загрозою втрати [7, с. 16].
Вітлінський В.В., Верченко П.І.	Об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору. Вона відображає міру відхилення від цілей, бажаного результату, міру невдачі з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих та зворотних зв'язків стосовно об'єкта керування [8, с. 11].
Машина Н.І.	Ймовірність загрози втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи появи додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності [9].
Клименюк М.М.	Властивість системи під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів переходити зі стану нормального функціонування, який забезпечує досягнення системою її цілей, до стану відмови [10].
Вітлінський В.В., Верченко П.І., Сигал А.В., Наконечний Я.С.	Економічна категорія в діяльності суб'єктів господарювання, пов'язана з подоланням невизначеності, конфліктності оцінювання, управління, неминучого вибору. Він має діалектичну об'єктивно-суб'єктивну структуру. Оцінка ризику є багатовимірною величиною, що характеризує можливі відхилення від цілей, від бажаного (очікуваного) результату, можливої невдачі (збитків) з урахуванням впливу контрольованих (керованих) та неконтрольованих чинників, прямих і зворотних зв'язків [11].
Коротун С.І.	Діяльність, зв'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно і якісно визначити імовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від цілі [12, с. 9].